

УДК 378.

Юрій ЄВРЕЄНКО,

*кандидат технічних наук, доцент
кафедри гідроенергетики та
гідромашин Національного
університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті обґрунтовується необхідність формування культури самосвідомості, розвитку здоров'я та психологічних установок.

Ключові слова: *самосвідомість, здоров'я, психологічний розвиток.*

В статье обоснована необходимость формирования культуры самосознания, здоровья и развития психологических установок.

Ключевые слова: *самосознание, здоровье, психологическое развитие.*

The necessity of forming of culture of consciousness, health and development of psychological options is reasonable in the article.

Keywords: *consciousness, health, psychological development.*

Постановка завдання. Навчальний процес в більшості університетів продовжує традицію другого тисячоліття в яких проводиться професійна підготовка.

За час п'ятирічного навчання відбувається швидка зміна технологій в суспільстві: розроблюються нові та зникають застарілі, що потребує ротацію виробничого персоналу з новими якостями особистості насамперед адаптації до нових умов соціального життя. Нові реалії життя вимагають розвиток нових якостей особистості, які можуть бути реалізовані у самоусвідомленій людини при її активній діяльності за наявності розроблених програм.

Аналіз досліджень. Розвиток комп'ютерних комунікацій та інтернет-технологій можуть сприяти формуванню нової самосвідомості та соціальної активності. Нові умови соціальної реальності потребують створення само організаційної системи з новими формами соціальної взаємодії. [1, с. 59].

Сучасне функціонування суспільства базується на ключовій ролі науки та освіти, перетворюються на невід'ємну складову способу життя людини в якому переважають прагматичні принципи.

Поєднання науки та освіти на сучасному етапі приводить до серйозних соціальних зрушень, як в природі праці, а також кардинальних змін в самому суспільстві..

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, нестабільність економіки та соціального життя, породжує в людині невизначеність світу, нерішучість та невпевненість, що спричиняє депресію, втрату волі, зневіру, розгубленість та

страх.

Для подолання страху перед нестабільністю виникає потреба використання знань сучасної синергетики, якими є творчість мислення [6, с. 6], яке формується і розвивається в процесі навчання, здатність перетворювати в стратегії розв'язання проблем.

Особливості взаємодії технонауки з освітою і суспільством наведено у [9, с. 14]:

- орієнтація на практичну науку і технологію в образі машини;
- спрямування наукових досліджень для потреб масового споживача;
- орієнтація цивілізації на культ легкості у всьому – мінімізація зусиль і максимальності тілесної насолоди;
- виникнення досліджень, спрямованих на екзотичні очікування людства;
- інформаційне відставання змісту соціальних та філософських дисциплін від досягнень третього тисячоліття.

Погіршення показників життя і здоров'я молоді є перешкодою до засобу досягнення поставлених цілей, що обумовлено наступними причинами: зниження уваги до власного здоров'я, низькі показники виховання (3,3%) та слабка сила волі (6,7%), що є наслідком низького рівня мислення і духовності індивіда, осмислення власного «Я» [7, с. 94]. *Слабка сила волі пов'язана з слабкою роботою печінки.*

Для розв'язання існуючих проблем необхідно розвивати особистість в наступних напрямках:

- здатність бачити головне;
- розвивати цілісне мислення;
- формувати новий стиль знань;
- визначити пріоритетність власного смислового буття;
- оволодіти способом сповнення знань;
- розробляти організацію саморозвитку;
- готувати особистість до соціально-економічного розвитку;
- вийти зі стереотипу епохи просвітництва;
- використати досягнення сучасних концепцій про саморганізацію, що поєднує різні дисципліни: психологію, філософію, біологію, кібернетику.

Кожна людина, плануючі відкрити нову сторінку свого життя оцінює свої сильні та слабкі сторони, які можуть стати факторами досягнення поставлених цілей, а також виявити обмеження, що вимагають подальшого усунення.

Список потенційних обмежень [5, с. 48] та їх рейтинг, виконаний нами, наведений у табл. 1.

Таким чином, ключовим чинником є низький саморозвиток особистості. Існують різні підходи для розвитку проблеми саморозвитку. Розширена програма саморозвитку наведена у [2, с. 64-76] складовими якої є:

образ самого себе – потребує складання карток якостей особистості та вибору тих, що потребують розвитку в першу чергу.

Відношення з іншими – бути відкритим, доброзичливим та повністю налаштуватись на людей та навколишній світ і не втрачати відчуття внутрішньої рівноваги.

Потенційні обмеження особистості

Потенційні обмеження	Рейтинг (%)
Невміння управляти собою	11
Розмиті особисті цінності	8
Нечіткі власні цілі	7
Зупинений саморозвиток	32
Недостатність навичок вирішувати проблеми	7
Недостатнє розуміння особливостей управлінської праці	10
Слабкі навички управління	7
Невміння навчати	12
Низька здатність формувати колектив	6

Цілеполягання – ясне, конкретне, обмежене часом, реалістичне важке але дає результат, потребує участі інших.

Психологічна установка – підтримується організаційною цільовою програмою діяльності, що ґрунтується на реальних засадах.

Воля до готовності працювати – забезпечується підтримкою фізичного, розумового та духовного здоров'я.

Вершина досягнення цілей – потребує постійного аналізу ситуації для своєчасного корегування власних дій.

Картки якості і особистості, які необхідно набувати, включають [3, с. 252]:

1) чесність; 2) порядність; 3) інтелектуальність; 4) цілеспрямованість; 5) організованість; 6) відповідальність; 7) пунктуальність; 8) ініціативність 9) мотивованість; 10) оптимізм; 11) ентузіазм; 12) рішучість; 13) дисциплінованість; 14) позитивність; 15) компетентність; 16) адаптованість; 17) енергійність; 18) терплячість.

Якості особистості доцільно розділити на декілька груп та визначити їх рейтинг табл. 2.

Означені якості вводяться в дію простими техніками в основі яких знаходиться переконання.

На сучасному етапі розвитку цивілізації людину доцільно розглядати, як систему цілеспрямованого впливу у напрямках: здоров'я, психологічних та емоційних установок, фізичного розвитку.

Наводимо 10 основних принципів здоров'я [8, с. 37-41]:

Перший принцип. Коли здоров'я буде пріоритетом тоді отримується можливість дослідити своє мислення, звернувши увагу до посилянь власного тіла та отримавши їх зміни.

Другий принцип. Відчутти власні емоції, які визначають вірний шлях руху життя.

Рейтинг показників якості особистості

Група	Зміст	Рейтинг (%)
1	1) чесність; 2) порядність	5
2	6) відповідальність; 7) пунктуальність;	11
3	10) оптимізм; 14) позитивність;	24
4	5) організованість; 13) дисциплінованість;	13
5	11) ентузіазм; 17) енергійність;	9
6	3) інтелектуальність; 9) мотивованість;	6
7	4) цілеспрямованість; 18) терплячість.	20
8	15) компетентність; 8) ініціативність	8
9	12) рішучість; 16) адаптованість;	

Третій принцип. Дихати усвідомлено та повільно, тоді можна відчути власне тіло, налаштуватись на інтуїцію, розслабити розум та очистити кров, забезпечивши прилив енергії за рахунок циркуляції її по організму.

Четвертий принцип. Харчуватись усвідомлено., споживаючи здорову їжу, яка передає тілу енергію та життєві сили.

П'ятий принцип. Виконувати вправи, що приносить задоволення. Регулярні вправи забезпечують виведення токсинів та приплив енергії.

Шостий принцип. Слухати власне тіло, яке підкаже цикли роботи, відпочинку, усамітнення та спілкування.

Сьомий принцип. Бути творцем, що дає можливість навчатись, розкрити власні таланти, отримати натхнення та продовжити активне життя.

Восьмий принцип. Привнести в своє життя більше кольору, поцікавитись які фарби покращують фізичний стан, приносять заспокоєння та підвищують рівень емоцій.

Дев'ятий принцип. Внести в своє життя натхнення, зосередитись на позитивах та уникнути частки «не» при спілкуванні.

Десятий принцип. Зробити сміх своїм пріоритетом, який із добрим гумором допоможе вийти із стресової ситуації.

Суспільство, що живе за сучасними законами, не здатне підвищити рівень усвідомленості людини, через страхи перед авторитетами, боротьби у собі, та боротьби, що відбувається навколо неї. Людина, що формується в такому суспільстві орієнтована на боротьбу з емоціями та розумом, переносячи її на весь світ, лише збільшує своє страждання. Поєднання такого розуму з емоціями створює структуру РОЕ, що негативно діє на організм. Інтегральним показником здоров'я є рівень імунітету. Багато хвороб створюємо самі собі в результаті емоційних переживань якими є: апатія, зневіра в собі, депресія, від-

чуття вини, що пригнічують імунну систему і знижують захисний бар'єр організму.

Постійна тривожність відкладається у підсвідомість. Страх може бути забутий, але він постійно обертається в голові і людина знаходиться під його впливом. Для його подолання необхідно пройти сім етапів: формування, укріплення, страждання, міркування, самоспоглядання, зцілення та трансцендентування [3, с. 383-392].

Формування. На початку свого розвитку РОЕ готується до моменту власного існування – переймає від оточуючих образ думок, емоційні реакції та мову спілкування, шаблони поведінки, які необхідні для виживання.

Укріплення. Відчуття залежності від оточуючих в період становлення в подальшому змінюється рухом до самостійності перед суперництво з іншими людьми.

Страждання. Під тиском обставин страждання трансформується в усвідомленість. Через страждання людина змінює сприймання реальності, порівнюючи її з більш сильними особистостями власний РОЕ починає боротьбу у собі. Після пережитих страждань в людині зникає гордовитість та з'являється смирення через яке РОЕ переходить до етапу роздумів.

Роздуми. На цьому етапі аналізуються наслідки своїх вчинків і розуміння того чому бажання супроводжуються стражданнями. Приходить усвідомлення того, що причиною був РОЕ. Виникає необхідність займатись тілом та розвивати силу волі.

Не знайшовши спокою зовні, виникає необхідність споглядати у глибину себе – в цю мить власний РОЕ переходить у режим самоспостереження.

Самоспостереження - спонукає спрямувати увагу у глибину свого «Я». На цьому етапі закладаються основи уміння слухати та довіряти мові інтуїції.

Зцілення. Більшість людей живуть з деформованим РОЕ у якого низька самооцінка, що заважає розвитку власного «Я», яка супроводжується втратами енергії. Тільки здорове РОЕ здатне підтримувати ріст **усвідомленості**.

Здоровий РОЕ не звинувачує інших людей, хворобливі та тяжкі життєві ситуації сприймаються як уроки та шанс для зростання, щоб вивільнити власну сутність від соціальних та релігійних установок.

Трансценденція РОЕ приводить до повного усвідомлення своєї сутності та її єдності із Всесвітом. Процес розчинення розуму супроводжується інтенсивним рухом енергії.

Наведемо обмежені процеси саморозвитку, що не відповідають життєвим реаліям.

1. Самовиховання реалізує наступні процеси [8, с. 95]:

1) *Самоаналіз*, якому сприяє вербальний та невербальний зворотний зв'язок, порівняння себе з іншими, самоспостереження за своїми думками, почуттями і вчинками, пошук відповідей на питання «чому?», зіставлення «Я-сьогодні», «Я-вчора», «Я-завтра».

2) Критичний самоаналіз завершується *самооцінкою*, яка допомагає визначити мету самовиховання. Це підвищує активність, а результати стають вагомішими. Умовою цього є те, що мета повинна бути досяжною, щоб забезпечити

успіх.

3) Важливе значення має правильний вибір *способів і методів самовиховання*, серед яких найефективнішими є *такі*:

Самонавіювання - вироблення в себе нових настанов, незвіданих психічних станів (наприклад, настрою) шляхом повторення собі словесних формул або викликання в себе яскравих образів.

Самопереконавання - процес логічного доведення собі необхідності розвитку окремих рис і якостей, які потрібні для досягнення мети й успіху професійної діяльності. З'являється позитивне очікування і впевненість у реалізації рішень («Я не буду хвилюватися. Я буду спокійно виконувати завдання!»).

Самопримус — вимагати від себе робити те, що найважливіше в цей момент.

Самонаказ - внутрішня команда до дії, яка обов'язкова до виконання, наприклад, уранці вчасно прокинутись. Проте це тактичний прийом, а не стратегія. Зловживати самонаказом не можна, бо це знуцання над собою.

Самосхвалення, самозаохочення - висловлювання задоволення собою від досягнення успіху і нагорода самого себе.

Критична самооцінка. Зовнішні стимули повинні перетворитися у внутрішні спонування. Самовиховання відбувається в тому разі, якщо навчально-професійна діяльність студента набуває для нього особистісного значення, життєвого сенсу.

Успішність професіоналізації студента залежить від власної його активності, від наявності відповідних мотивів (бажання, необхідність реалізувати свій внутрішній потенціал в оволодінні професією; потреба втілювати в життя свої цінності відповідно до цілей професійної діяльності).

Загальні тенденції становлення особистості майбутнього фахівця в умовах його навчання у вищому навчальному закладі:

1) Соціалізація особистості майбутнього фахівця є багатоаспектним явищем і детермінована низкою соціокультурних чинників: ментально-духовна атмосфера сімейно-родинного середовища; особливості попереднього освітньо-виховного простору; організація навчального процесу у вищому навчальному закладі.

2) Завершується процес професійного самовизначення, що відображається у змісті та структурі його «Я-концепції». На основі усвідомленої професійної моделі формується «Я-ідеальне» майбутнього фахівця.

3) Вдосконалюються, набувають «професійного характеру» психічні процеси і стани, збагачується життєвий і професійний досвід, розвиваються необхідні професійні здібності.

4) Підвищуються почуття обов'язку й відповідальності, самостійність і самоконтроль, стають виразнішими індивідуальний стиль і життєва позиція студента.

5) Зростає рівень домагань студента у сфері майбутньої професії, формуються мотиви професійного самоствердження і самореалізації; підвищується роль самоосвіти й самовиховання у професійному становленні.

6) Показником ефективності навчального процесу у вищому навчальному закладі є соціальна, духовна й професійна зрілість особистості студента, цілісність і стійкість його «Я», психологічна готовність випускника до реалізації професійних функцій.

Напрямки досягнення професійної спрямованості [8, с. 82]; які потрібно пог-

либлювати:

1) Виробляти у студентів правильне уявлення про суспільну значущість і зміст майбутньої професійної діяльності, яку він набуває.

2) Викликати активний інтерес до всього, що пов'язано з майбутньою професією.

3) Формувати позитивну мотивацію до засвоєння знань і вмінь.

4) Зміцнювати професійну самооцінку, формувати впевненість студента у можливості успішно опанувати професію та наявності в нього необхідних для цього задатків і здібностей.

5) Стимулювати самоосвіту та самовиховання.

6) Зближувати та обмінюватися соціально-рольовими функціями між викладачем і студентом.

7) Формувати ціннісні орієнтації: настанови, переконання, пріоритети щодо професійної діяльності.

8) Виробляти соціально-професійний аспект «Я-концепції» студента (ідентифікація «Образу-Я» з професійною моделлю).

9) Формувати психологічну готовність до майбутньої професійно-трудової діяльності після закінчення ВНЗ.

Аналіз показників табл. 3, показує низький рівень імунітету, а є вражаючим високий показник *інформаційного забруднення* людини.

В сучасних умовах життя для самореалізації особистості необхідно знайти *шлях до себе*, починаючи із власного центру – розриву зацикленості на собі та скерувати зусилля на формування *упевненості*, визначення *керівних настанов* життя, відкрити шлях до *мудрості*, що є каталізатором до *розвитку сили*, що включає енергію для приймання рішення, здатність набування ефективних звичок та гасіння емоційних спалахів [4, с. 121]. Засади роботи використані при складанні блок-схеми на рис. 1.

Таблиця 3

Комплексні параметри особистості (%)

Респондент	Увага	Кисень	Енергія	Мінерали	Йод	Забруднення інформаційне	Імунітет	Печінка	Сила волі
1 ЧА	70	55	68	52	37	270	53	57	50
2 ЛИ	90	70	80	67	37	270	53	63	63
3 МЕ	90	77	83	67	50	180	67	83	77
4 ПР	92	75	73	67	37	250	55	57	63
5 КУ	76	63	83	67	37	280	53	57	57
6 КР	90	80	92	55	37	130	80	83	83
7 СИ	76	90	83	73	50	170	67	83	73
8 ОВ	60	67	62	55	25	230	55	65	57
9 СА	70	67	67	57	37	230	65	55	63
10 НІ	73	67	73	57	50	240	67	90	83
11 ЮР	90	77	83	92	37	250	55	70	70
12 ЧИ	73	70	65	67	37	310	55	80	73
13 СТ	87	77	85	77	37	220	65	77	67
14 МУ	90	90	90	80	62	230	67	87	83

15 АВ	83	80	92	80	50	230	70	73	60
16 СТ	90	85	90	65	50	240	77	80	60
17 МИ	76	67	77	67	50	260	62	67	57
18 ВО	90	80	67	85	25	270	55	77	70
19 МА	90	70	77	77	50	250	57	80	67
20 ТИ	60	70	73	77	37	300	65	75	57
21 ДУ	83	52	62	50	27	300	50	50	67

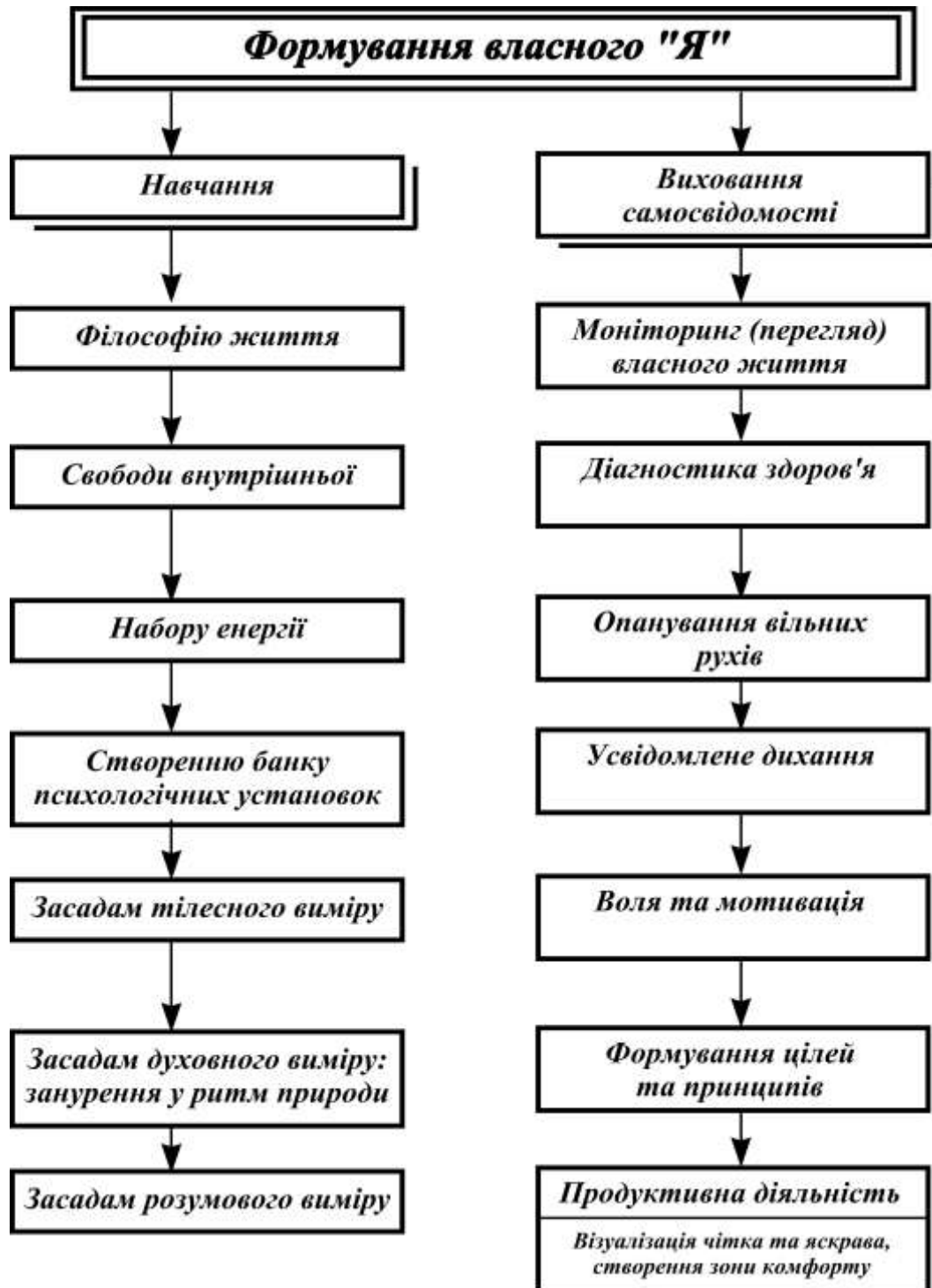

Рис. 1. Блок схема розвитку особистості

Наведемо розширені показники параметрів студентів 4-5 курсів (табл. 3).

Висновки.

Сучасній цивілізації властива швидка змінюваність знань, технологій, обставин життя, вимог до людини, інформації, екології, які привели до падіння престижу сучасної університетської освіти та зниження бажань навчитись у більшості студентів.

Відповідати сьогоденним запитам суспільства може створення нової навчально-виховної системи, яка поверне свій вектор до *особистості* та її *реальних умов існування*, створення умов для занять стосовно самовизначення особистості під контролем наставників.

Життєдіяльність в нових умовах вимагає від кожного реалізації його потенціалу, для цього необхідно увійти в режим синергетичних комунікацій (синергія – сума є більшим за суму його частин), в яких відкривається розум, проявляються позитивні емоції та відчуття упевненості, що дають рушійну силу для подальшого навчання і зростання за рахунок розкритості особистості, виявлення справжнього «Я» та демонстрації сміливості у поданні ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Н. Глобалізація як чинник зміни соціально-контрольного ареалу особистості.// Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. – 2002, №2. – С. 57-60.
2. Дальян Э. М. В поиске чудесного: исцеление осознанностью – Пер. с англ. – М. : ООО Издательство «София», 2010. – 384 с.
3. Зиглар З. На самой вершині. – Пер. с англ. – Мн. : ООО Издательство «Попурри», 2001. – 496 с.
4. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. – Пер. з англ. – Харків: Книжковий клуб: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. – 384 с.
5. Колпаков В. М. Самоменеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 528 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення. // Педагогіка і психологія.-2012. – №2 (75). – С. 5-11.
7. Лутаєв В., Циганчук А. Стан здоров'я студентської молоді – важливий фактор успішної навчальної діяльності / Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. – 2012 – №1. Частина I. – С. 93-97.
8. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник.- 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Каравела, 2011. – 360 с.
9. Саух П. Синергія науки і освіти як головний ресурс суспільства знань. Євро виклики й українські проблеми Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. – 2012 – №1. Частина I. – С. 13-18.
10. Сигал И. Твое тело говорит... Услышь его! Психосоматика недугов и болезней/ Перев. с англ. – М. : СОО Издательство «София», 2012. – 320 с